

# การใช้ประโยชน์จากแหล่งต้นไทรของสัตว์ป่าในกลุ่มป่าแก่งกระจาน

## Utilization of Ficus sources by wildlife in Kaeng Kra Chan forest complex

เผด็จ บุญขาว<sup>1</sup>

Padet Boonkao

อัมพรพิมล ประยูร<sup>2</sup>

Umpornpimon Prayoon

บุษบง กาญจนสาขา<sup>3</sup>

Busabong Kanchanasaka

### Abstract

The study on the utilization of fig sources by Wildlife in the Kaeng Krachan Forest Complex was conducted in October 2007 to September 2011. Ban Krang Station in Kaeng Krachan National Park and Pu Nam Pon Station including Huai Suan Pool water fall in Mae Nam Pachi Wildlife Sanctuary were selected to be study sites.

Among 303 fig trees in Kaeng Krachan National Park, 21 species were identified. Characteristic of these fig trees were studied. (DBH = 30 – 230 cm.; Height = 7.5 – 29 meter ; Crown cover = 38.5 – 471.3 m<sup>2</sup>). Sixty fig trees of 15 species were selected for study of phenology, productivity and utilization. Thirty trees of 12 species produced fruit 1 – 3 crop annually. Fruiting period in each crops were 4 – 7 weeks which ripe crops lasted 8 – 13 day. In each crops, *F. benjamina* and *F. maclellandii* were the most productive fig trees. And *F. benjamina*, *F. albipila*, *F. superba* and *F. drupacea* produced 3 crops annually.

Characteristic of 203 fig trees of 22 species in Mae Nam Pachi Wildlife Sanctuary were studied. (DBH = 20 – 160 cm., Height = 4.6 – 29 meter, Crown cover 70.2 – 520.9 m<sup>2</sup>). Fifty fig trees of 12 species were selected for study of phenology, productivity and utilization. Thirty trees of 11 species produced fruit 1 – 5 crops annually. Fruiting period and fruit ripening period were the same as in Kaeng Krachan National Park. *F. geniculata* and *F. superba* were the most productive in each crops. Fig trees that produced maximum crops annually were *F. hispida* (5 crops/year). Most of the fig fruit in both sites ripened asynchronous and the number of ripe crops were high during May to October.

<sup>1</sup> เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

<sup>2</sup> นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

<sup>3</sup> นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

There were 112 species of bird and 12 species of mammals in Kaeng Krachan National Park utilized fig trees. Generally these birds feed on large fruits with purple red in color and sweet taste such as *F. kerzii*. While the mammals selected both medium and large fruits with purple red and yellow-orange in color and sweet taste such as *F. kerzii* and *F. maclellandii*.

In Mae Nam Pachi Wildlife Sanctuary, there were 108 species of birds and 9 species of mammals utilized fig trees. Those birds preferred to feed on large fruit with yellow in color and a bitter taste such as *F. altissima*. While those mammals selected both small and large fruits with greenish and yellow in color and a bitter taste such as *F. geniculata* and *F. altissima*. Birds and mammals that highly utilized fig tree in both sites were Grey-bellied Squirrel (65%), Green-eared Barbet (62.7%), Black-crested Bulbul (61.8%), Asian Fairy Bluebird (60.8%), Burmese-striped Tree Squirrel (9.3%) and Dusky Langer (8.1%).

**Keyword** : Utilization, Ficus sources, Wildlife, Kaeng Kra Chan Complex

## บทคัดย่อ

การศึกษาการใช้ประโยชน์จากแหล่งต้นไทรของสัตว์ป่าในกลุ่มป่าแก่งกระจาน ได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2550 ถึงเดือนกันยายน 2554 บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านกร่าง อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และบริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าพุร้อนกับเส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกห้วยสวนพลู เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี จ. ราชบุรี

ผลการศึกษาพบไทรในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 21 ชนิด ได้ทำการศึกษาลักษณะทางกายภาพของต้นไทรจำนวน 303 ต้น พบว่ามีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้น (DBH) ตั้งแต่ 30 – 230 ซม. มีความสูงตั้งแต่ 7.5 – 29 เมตร และมีการปกคลุมของเรือนยอดตั้งแต่ 38.5 – 471.3 ตารางเมตร ได้คัดเลือกไทรเป้าหมาย 15 ชนิด เป็นจำนวน 60 ต้น เพื่อศึกษาชีพลักษณ์ (Phenology) การให้ผลผลิต (Productivity) และการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่า พบว่ามีไทรติดผล 12 ชนิด เป็นจำนวน 30 ต้น ไทรทั้งหมดติดผลตั้งแต่ 1-3 ครั้งต่อปี โดยมีระยะเวลาในการติดผลนาน 4 – 7 สัปดาห์ และมีช่วงเวลาที่ผลไทรสุกนาน 8 -13 วัน ในการติดผลแต่ละครั้ง ชนิดไทรที่ให้ผลผลิตมากที่สุด ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลม และไทรกระเบื้อง ตามลำดับ ชนิดไทรที่มีการติดผลมากที่สุดในรอบปี คือ ไทรย้อยใบแหลม ไทรเลียงผิ้ง ไทรเลียบ และลุงขน (3 ครั้ง/ปี)

ต้นไทรเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี พบไทร 22 ชนิด ได้ทำการศึกษาลักษณะทางกายภาพของต้นไทรจำนวน 203 ต้น เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ ซึ่งพบว่ามีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้น (DBH) ตั้งแต่ 20 – 160 ซม. มีความสูงตั้งแต่ 4.6 – 29 เมตร และมีการปกคลุมของเรือนยอดตั้งแต่ 70.2 – 520.9 ตารางเมตร ได้คัดเลือกไทรเป้าหมาย 12 ชนิด เป็นจำนวน 50 ต้น เพื่อศึกษาชีพลักษณ์ โดยพบว่ามีไทรติดผล 11 ชนิด เป็นจำนวน 30 ต้น ไทรทั้งหมดติดผลตั้งแต่ 1 -5 ครั้ง/ปี ชนิดไทรที่ให้ผลผลิตมากที่สุด ได้แก่ ไทรโฮ และไทรเลียบ

ตามลำดับ ชนิดไทรที่มีการติดผลมากที่สุดในรอบปี คือ มะเดื่อปล้อง (5 ครั้ง/ปี) ทั้งนี้ต้นไทรในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชีจะมีระยะเวลาการติดผล และช่วงเวลาที่ผลสุกเหมือนกับไทรในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน โดยไทรจะทยอยติดผลตลอดทั้งปีและไทรแต่ละต้นจะสุกไม่พร้อมกัน ช่วงที่ผลไทรสุกมากจะอยู่ในช่วงฤดูฝน (เดือนพฤษภาคม – ตุลาคม)

การเข้ามาใช้ประโยชน์ของสัตว์ป่าบริเวณต้นไทรในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน พบนกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นไทร จำนวน 112 ชนิด นกส่วนใหญ่เลือกกินผลไทรสุกที่มีขนาดใหญ่ ผลสีม่วงแดง และมีรสค่อนข้างหวานมากที่สุด ได้แก่ ไทรย้อย (*Ficus kerzii*) ส่วนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี มีนกเข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นไทร 108 ชนิด นกส่วนใหญ่เลือกกินผลไทรสุกที่มีขนาดใหญ่ ผลสีเหลือง และมีรสฝาดมากที่สุด ได้แก่ ไทรกร่าง (*Ficcus altissima*) ชนิดนกที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทั้งสองแห่งมากที่สุด ได้แก่ นกโพระดกหูเขียว (62.7%) นกปรอดเหลืองหัวจุก (61.8%) และนกเขี้ยวคราม (60.8%) ตามลำดับ

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เข้ามาใช้ประโยชน์บริเวณต้นไทรในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานพบ จำนวน 12 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมส่วนใหญ่เลือกกินผลไทรที่มีขนาดกลางและขนาดใหญ่ ผลสีม่วงแดงและสีเหลืองส้ม รสค่อนข้างหวาน ได้แก่ ไทรย้อย (*Ficus kerzii*) และไทรกระเบื้อง (*Ficus maclelandi*) ส่วนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชีพบ จำนวน 9 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมส่วนใหญ่เลือกกินผลไทรที่มีขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ ผลสีเขียวเหลืองและสีเหลือง รสฝาด ได้แก่ ไทรโฮ (*Ficus geniculata*) และไทรกร่าง (*Ficcus altissima*) ชนิดสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เข้ามาใช้ประโยชน์ทั้ง 2 พื้นที่มากที่สุด ได้แก่ กระรอกปลายหางดำ (65%) กระเล็นขนปลายหูสั้น (9.3%) และค้างแว่นถิ่นใต้ (8.1%) ตามลำดับ

**คำหลัก :** การใช้ประโยชน์, แหล่งต้นไทร, สัตว์ป่า, กลุ่มป่าแก่งกระจาน